

Olyckor händer

Allvarliga arbetsolycksfall som lett till skador i hand och fingrar

April 2022

Vid allvarliga arbetsolycksfall är det vanligast att man skadar händerna. För yngre personer är det oftast arbete med handhållna verktyg som orsakar handskador, för äldre kvinnor är den vanligaste orsaken en fallolycka. Det visar statistik från Afa Försäkring.

Vill du ta del av kommande publikationer?

Ladda ner och prenumerera på våra statistikrapporter här:

[afaforsakring.se/
statistikrapporter](https://afaforsakring.se/statistikrapporter)

Om rapporten

Rapporten bygger på en genomgång av 8 541 allvarliga arbetsolycksfall som är definierade som handskada och som Afa Försäkring har betalat ut ersättning för genom arbetsskadeförsäkringen. Olyckorna inträffade under 2019 och 2020. Statistiken kommer från Afa Försäkrings skadedatabas.

Allvarliga arbetsolycksfall

Med ett allvarligt arbetsolycksfall (olycksfall som inträffar i arbetet) menar vi att olyckan har lett till mer än 30 dagars sjukskrivning/motsvarande läkningstid eller till medicinsk invaliditet eller dödsfall.

Arbetsskadeförsäkringen

Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA, omfattar samtliga anställda, det vill säga såväl arbetare som tjänstemän, inom avtalsområdena Svenskt Näringsliv/LO/PTK och Kooperationen. TFA-KL omfattar samtliga anställda i kommuner, regioner, Svenska kyrkan och Sobona-företag. Sobona är en arbetsgivarorganisation för företag som är verksamma inom kommun- och regionnära verksamheter. Afa Försäkring har också uppdraget att administrera och reglera arbetsskador i enlighet med det statliga personskadeavtalet (PSA), och har därför information om i stort sett alla anmälda arbetsskador i Sverige.

År 2019 och 2020 inträffade drygt 8 500 allvarliga arbetsolycksfall som ledde till skada i *finger, fingrar, hand och/eller handled*, i den här rapporten benämnd som *handskada*. Under 2019–2020 utgjorde handskador 37 procent av det totala antalet allvarliga arbetsolycksfall.

Det är en tydlig skillnad mellan könen när det gäller handskador, 72 procent av de 8 500 handskadorna drabbade män och 28 procent av skadorna drabbade kvinnor.

Yngre har högre risk för handskador

Förutom kön är ålder av betydelse för risken att drabbas av en handskada. Yngre män drabbas oftare av en handskada än äldre män. Detta visar **diagram 1** i form av överrisk.

Överrisken beskriver risken (antal olyckor per 1 000 sysselsatta) för handskador för en åldersgrupp i förhållande till risken för handskador i genomsnitt.

För män i åldern 16–25 år är risken att drabbas av en handskada 1,2 gånger högre än genomsnittet för alla män. Den främsta orsaken till handskador för yngre män är arbete med handhållna verktyg och de vanligaste skadorna är sårskada och fraktur på fingrar.

Risken för handskador avtar med åldern för männen. Det kan bero på ökad arbetslivserfarenhet, men också på att arbetsuppgifterna skiljer sig åt mellan olika åldersgrupper.

Foto: Lena Koller, Johnér Bildbyrå

Diagram 1

Åldersberoende överrisk för en handskada uppdelat på kön och åldersgrupp, 2019 och 2020.

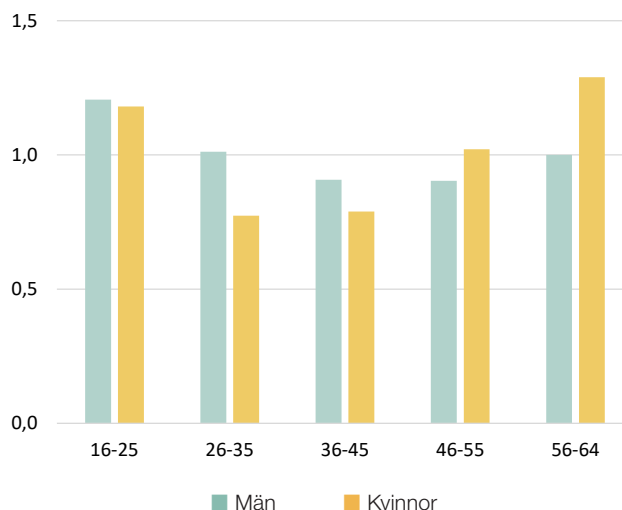

Foto: Maskot, Johnér Bildbyrå

För kvinnor är risken att drabbas av en handskada högst i åldersgrupperna 16–25 år och 56–64 år. Yngre kvinnor som skadar händer och fingrar arbetar oftast i restaurangbranschen eller i livsmedelsindustrin och råkar ut för en brännskada eller en sårskada. De äldre kvinnorna arbetar oftast i yrkesgruppen *undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter, m.fl.* och råkar ut för en handfraktur i samband med en fallolycka.

Skadeorsaken varierar beroende på ålder och kön

För att enklare visa vilka händelser som oftast ligger bakom handskadorna har vi i **diagram 2** kategoriserat olika typer av olyckor i färgskalor.

Som tidigare nämnts varierar risken för handskador med åldern och 16-25-åringar har högst risk. Det är därför av intresse att se vad som orsakar handskador för den yngsta åldersgruppen jämfört med vad som orsakar skadorna för de äldre åldersgrupperna. I **diagram 2** ser vi att män och kvinnor i åldersgruppen 16–25 år råkar ut för en större andel allvarliga olyckor som leder till handskador vid arbete med verktyg eller maskiner (blå färgskala) än män och kvinnor i åldern 26–64 år.

För kvinnor i åldersgruppen 16–25 år är den vanligaste olyckan att bli *skuren med kniv eller annat föremål*, som orsakar fingerskador. Det är även vanligt att råka ut för olyckan hetta och eld, som ger brännskador på händerna. Dessa typer av olyckor är vanliga i yrkesgrupperna *restaurang och storköksarbete* och *försäljare inom handel, m.m.*

För män i åldersgruppen 16–25 år är det vanligare med handskador orsakade av handhållna verktyg eller maskiner än vad det är för

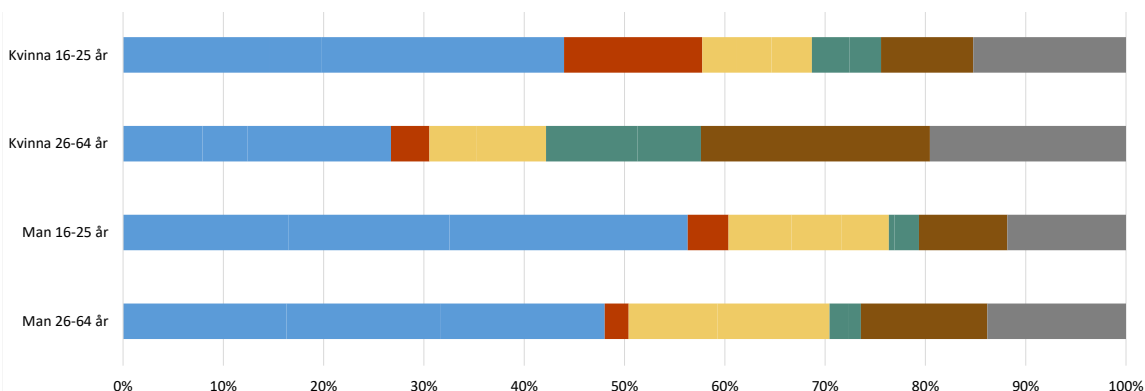
män i åldern 25–64 år. Det kan exempelvis vara att man har fastnat med handen i sågen när man har kapat plankor eller att man slagit in en spik i handen med en spikpistol. Dessa olyckor sker främst i yrkesgrupperna *metall- och övrigt industriellt arbete* och *byggnadsträarbetare*.

Hot och våld, olycka med person samt fallolyckor är vanliga orsaker till en handskada för kvinnor i åldersgruppen 26–64 år jämfört med män oavsett ålder och kvinnor i åldern 16–25 år. Detta beror till stor del på att dessa kvinnor arbetar i yrken där de har kontakt med människor, såsom *undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter, m.fl.* och pedagoger i skolan. Vid händelsetyperna hot och våld och olycka med person är de vanligaste handrelaterade diagnoserna *luxation, distorsion och sena hand och handled*.

För män i åldersgruppen 26–64 år är det likartade mönster som för 16–25 åriga män då det är främst handverktyg som är den bakomliggande orsaken till handskador, men det är även vanligt med klämskador eller att någonting faller på händerna. Dessa olyckor sker främst i yrkesgrupperna *metall- och övrigt industriellt arbete, betong-, bygg- och anläggningsarbete* och *byggnadsträarbetare*.

Diagram 2

Handskada vid allvarliga arbetsolycksfall 2019–2020 i olika ålderskategorier, kvinnor och män. Andel av alla handskador vid ett allvarligt olycksfall för respektive ålderskategori.

Den blåa färgskalan är att handskadan är förorsakad av ett handhållet verktyg eller maskin. Det inkluderar skärskada av kniv eller annat föremål.

Den röda färgskalan är handskador som är förorsakade av yttre omständigheter så som hetta, el eller kyla. Detta kan exempelvis vara brännskada från olja.

Den gula färgskalan är att man antagligen har tappat något eller klämt sin hand som inte behöver vara ett handhållet verktyg. Exempelvis klämt handen mellan plankor eller att ett föremål rasat ned på handen.

Den gröna färgskalan är att handskadan orsakades av den mänskliga faktorn så som olycka med person eller hot och våld.

Den bruna färgskalan är fallolyckor och det kan vara personen ramlar ute, ramlar inne, faller i trappa, faller från höjd eller faller från stegen.

Den gråa färgskalan är övriga händelser.

Hög risk för handskador för byggnadsträarbetare och träindustriarbetare

För kvinnor står *undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter, m.fl., restaurang- och storköksarbete och försäljare inom handel, m.m* för flest allvarliga arbetsolycksfall som orsakar handskador. Yrkesgrupperna står tillsammans för 41 procent av olyckorna. För män står *metall- och övrigt industriellt arbete, bygg- och anläggningsarbete* och *byggnadsträarbetare* för flest olyckor: sammanlagt 51 procent av handskadorna. Eftersom antalet sysselsatta varierar mellan olika yrkesgrupper behöver olycksfallen sättas i relation till sysselsättningen när man jämför risken för handskador mellan yrkesgrupper. Risken beräknas som antal handskador per 1 000 sysselsatta

Då risken för en allvarlig arbetsolycka varierar med åldern tar vi hänsyn till ålderssammansättningen när vi jämför risken för olika yrkesgrupper, så kallad åldersstandardisering. **Diagram 3** visar yrkesgrupperna med högst åldersstandardiserad risk att drabbas av ett allvarligt arbetsolycksfall som leder till en handskada.

De yrkesgrupperna med högst olycksrisk för män är byggnadsträarbetare och livsmedelsarbetare, med en risk på 7,6 och 5,4 olyckor per 1 000 sysselsatta. Resten av de redovisade yrkesgrupperna har en risk på mellan 3,7 och 5,2.

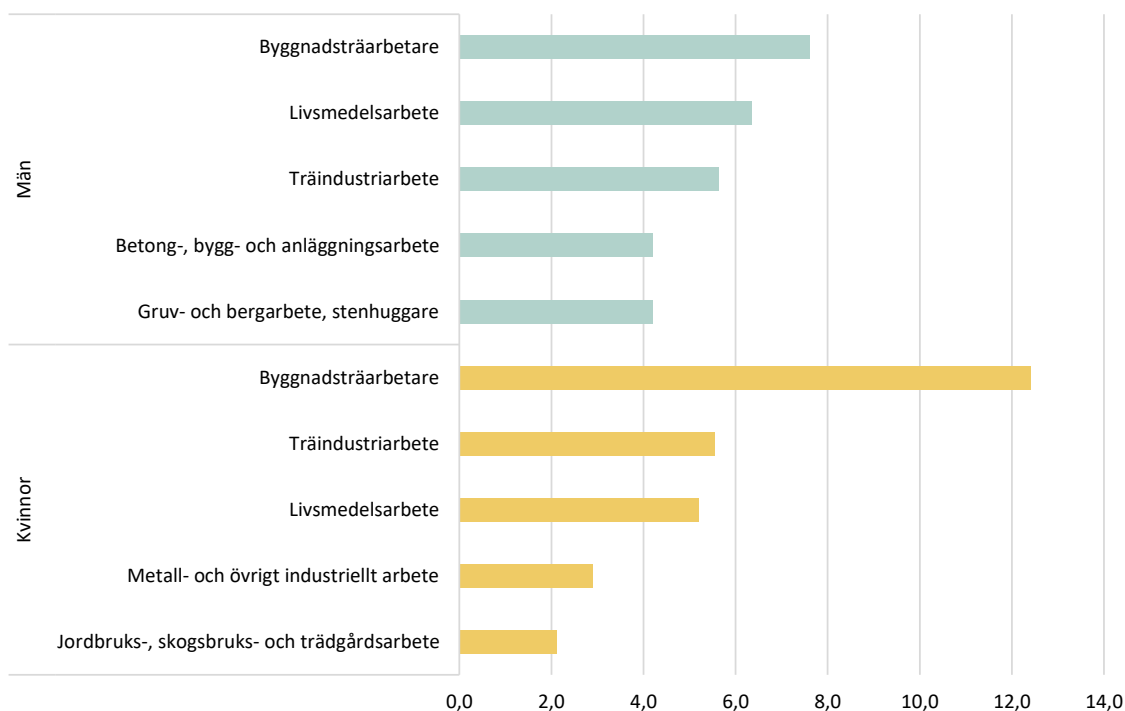
Kvinnliga byggnadsträarbetare är en liten yrkesgrupp och det totala antalet skador är lågt, men antalet olyckor per 1 000 sysselsatta var 2019–2020 däremot det högsta bland kvinnor, 13,4. Därefter kommer yrkesgruppen träindustriarbetare med en risk på 6,3 olyckor per 1 000 sysselsatta. Resten av de redovisade yrkesgrupperna har en risk på mellan 2,4 och 4,3 för kvinnor.

Åldersstandardisering

Det åldersstandardiserade måttet på risk per 1 000 sysselsatta är beräknat som om åldersfördelningen i den specifika yrkesgruppen var densamma som åldersfördelningen på hela arbetsmarknaden. Syftet är att göra det möjligt att jämföra risken i yrkesgrupper där åldersfördelningen är ojämn.

Diagram 3

Åldersstandardiserad risk för en allvarlig arbetsolycka som leder till handskada, uppdelat på kön och yrken med högst risk 2019–2020.

Exempel på händelseförlopp

Kvinna 16-25 år

Restaurang- och storköksarbete

Händelse

Skuren av kniv

"När jag skulle ta ut en avokado-kärna slant kniven och skar upp ringfingret på vänster hand."

Allvarlighet

Sjukskriven >30 dagar

Man 16-25 år

Byggnadsträarbetare

Händelse

Använda verktyg eller maskin (handhållen)

"Jag sågade en bit golvsoclel. Då högg sågen till och fingret åkte in i sågen."

Allvarlighet

Medicinsk invaliditet

Kvinna 26-35 år

Byggnadsträarbetare

Händelse

Använda verktyg eller maskin (handhållen)

"En ny borr hackade i träet, studsade ur borrhålet och träffade mig i handen."

Allvarlighet

Medicinsk invaliditet

Man 26-35 år

Betong-, bygg- och anläggningsarbete

Händelse

Något ramlar, tippas, välter eller rasar

"Jag försökte fånga en stålbalk som kom emot mig. När jag fick tag i den så fortsatte den i luften och in i en redan monterad stålbalk. Mitt lillfinger kom emellan, sprack upp och benet krossades."

Allvarlighet

Medicinsk invaliditet

Kvinna 46-55 år

Undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter, m.fl.

Händelse

Hot och våld

"Gick in till en brukare för att dela ut kvällsmat. Stod snett emot brukaren som gjorde ett utfall och slog mot mig. Jag höll upp handen/armen som skydd. Brukaren träffade handen och jag kände en kraftig smärta."

Allvarlighet

Sjukskriven >30 dagar

Man 16-25 år

Metall- och övrigt industriellt arbete

Händelse

Skuren av kniv

"Knivbladet fastnade i gummit när jag skar, vilket resulterade i att jag drog tummen över knivbladet."

Allvarlighet

Medicinsk invaliditet

Publikation av Afa Försäkrings analysavdelning, kontakt:

analys@afaforsakring.se

afa
FÖRSÄKRING

9 av 10 är försäkrade genom jobbet

POSTADRESS Afa Försäkring 106 27 Stockholm • BESÖKSADRESS Klara Södra Kyrkogata 18
KUNDCENTER 0771-88 00 99 • VÄXEL 08-696 40 00 • afaforsakring.se